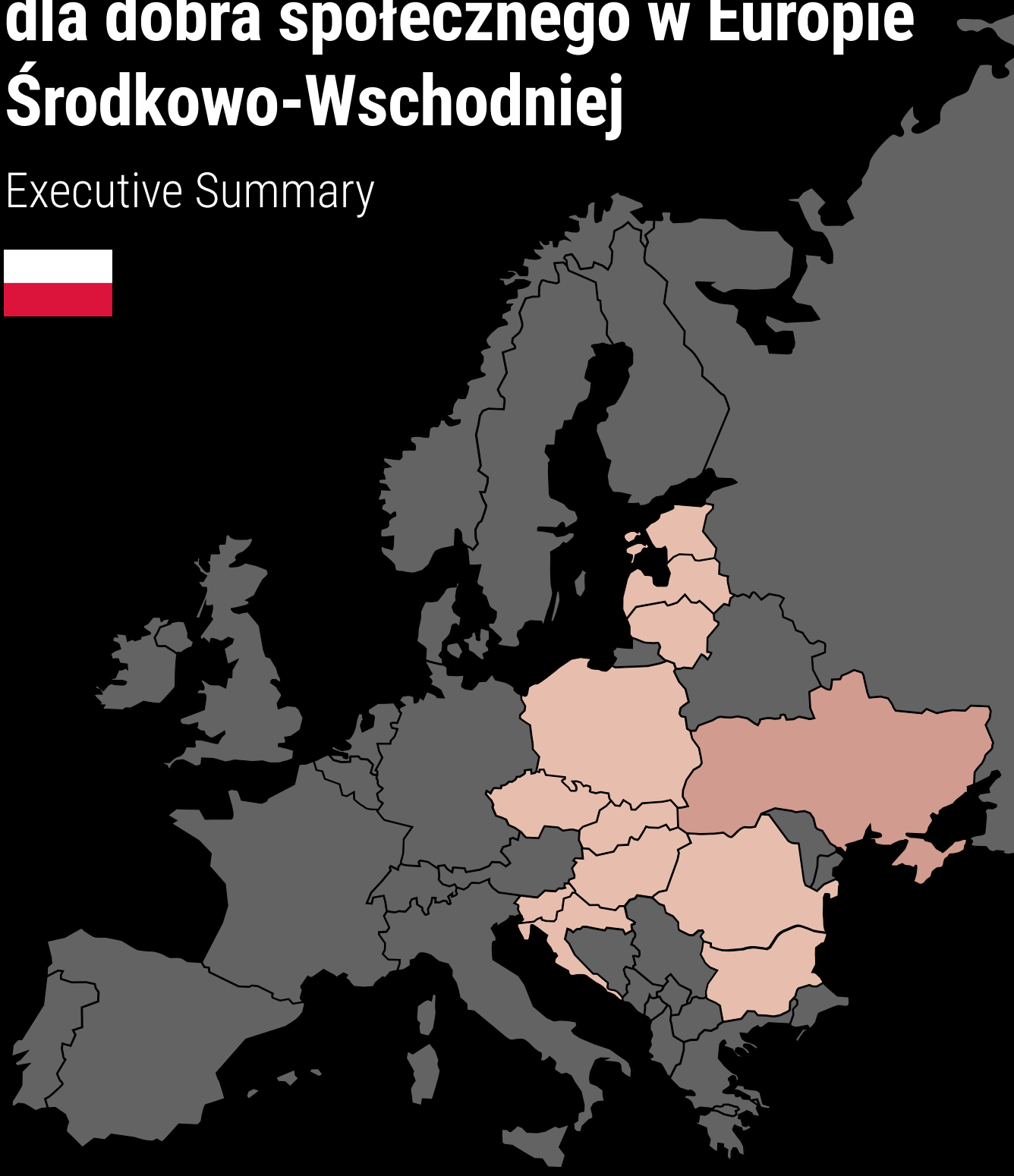

Uwalnianie kapitału prywatnego dla dobra społecznego w Europie Środkowo-Wschodniej

Executive Summary

Executive Summary

Raport „Uwalnianie kapitału prywatnego dla dobra społecznego w Europie Środkowo-Wschodniej” to kompleksowa analiza badań przeprowadzonych przez Social Impact Alliance for Central & Eastern Europe (niezależny, apolityczny think tank) w latach 2020-2023 we współpracy z kluczowymi interesariuszami i decydentami w 11 krajach Europy Środkowo-Wschodniej (CEE), do których należą Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Rumunia, Słowacja oraz Słowenia. Z uwagi na to, że wojna w Ukrainie była kontekstem, katalizatorem i siłą napędową do działań prospołecznych dla wielu przedsiębiorstw, inwestorów i osób prywatnych w regionie, opracowanie zawiera również dane na temat tego kraju.

Raport stanowi podsumowanie 7.600 wywiadów ilościowych i ponad 230 spotkań z przedstawicielami sektora prywatnego, publicznego i społecznego w krajach regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Główne tematy poruszane w raporcie to charakterystyka zaangażowania społecznego, omówienie motywacji i barier dla różnych grup docelowych oraz przedstawienie rekomendacji, które mogą być wskazówką jakie działania warto podejmować w pierwszej kolejności, aby zwiększyć zaangażowanie kapitału prywatnego dla dobra społecznego, jego ilość i efektywność.

Zgromadzona wiedza została opisana z kilku perspektyw:

Perspektywa krajowa: sekcja zawiera kluczowe dane makroekonomiczne i społeczne, opis otoczenia podatkowego i prawnego, podstawowe dane dotyczące darowizn i wolontariatu, listę motywacji i barier do większego zaangażowania społecznego oraz oczekiwania wobec biznesu, administracji publicznej i sektora społecznego pokazane poprzez cele zrównoważonego rozwoju (SDG). Analiza obejmuje 11 rynków regionu CEE, w których zostały przeprowadzone badania: Bułgaria, Czechy, Estonia, Chorwacja, Węgry, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowenia, Słowacja.

Perspektywa grupy docelowej: sekcja zawiera analizę kluczowych spostrzeżeń związanych z 10 grupami docelowymi: firmy rodzinne,

małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), korporacje, inwestorzy, społeczeństwo, NextGen, organizacje non-profit, przedsiębiorstwa społeczne, administracja publiczna i środowisko akademickie. Zawiera podsumowanie działań, barier i czynników motywujących każdą z grup do większego zaangażowania społecznego, a także najważniejsze wnioski i rekomendacje.

Perspektywa obszaru wiedzy: w tej sekcji znajdują się opisy i dane opracowane z perspektywy tematycznej, między innymi cele zrównoważonego rozwoju (SDG), ulgi podatkowe, wolontariat pracowniczy, działalność pro bono, zaangażowanie kryzysowe, edukacja i współpraca. Sekcja ta ilustruje poszczególne zjawiska, dostarczając danych ilościowych oraz informacji o bieżącej sytuacji w regionie.

Ukraina: ze względu na wojnę w Ukrainie, która wywarła znaczący wpływ na zaangażowanie społeczne w regionie, przeprowadzono dodatkowe badanie ilościowe z mieszkańcami tego kraju. W tej sekcji dokonano analizy pomocy zagranicznej udzielanej Ukrainie, z perspektywy jej mieszkańców – kto obecnie wspiera Ukrainę, a kto powinien, czy potrzeby zostały właściwie zrozumiane i wsparte oraz, czy w kontekście przedłużającej się wojny, zaangażowanie krajów zachodnich pozostanie na niezmiennym czy obniżonym poziomie.

Ekosystem wpływu społecznego w regionie CEE

W większości krajów regionu, po około 30 latach gospodarki wolnorynkowej, zarówno osoby prywatne, jak i firmy mają coraz więcej zasobów i chęci do angażowania się społecznie. Stały rozwój gospodarczy skutkuje rosnącą zamożnością społeczeństwa. Większość krajów Europy Środkowo-Wschodniej to państwa członkowskie Unii Europejskiej, która wyznacza kierunek ich rozwoju społecznego. Ostatnie kryzysy – pandemia COVID-19 i wojna w Ukrainie, stworzyły istotne podłoże do trwałych zmian; wielu obywateli Europy Środkowo-Wschodniej zaczęło angażować się społecznie, czego nigdy wcześniej nie robili.

Nadszedł czas, aby podjąć konkretne działania w celu podtrzymania zaangażowania i zwiększenia otwartości na współpracę. Budowanie silnego ekosystemu wpływu społecznego, zdolnego stawić czoła zagrożeniom dla niezależności mediów, demokracji i praworządności, musi składać się z trzech mocnych filarów:

- zaangażowanych społecznie osób prywatnych, firm i inwestorów,
- silnych i niezależnych organizacji pozarządowych,
- wspierającego państwa i otoczenia prawno-podatkowego.

Zaangażowane społeczeństwo, firmy i inwestorzy

Większość osób i firm działających w Europie Środkowo-Wschodniej nie postrzega zaangażowania społecznego jako integralnej części swojego stylu życia lub działalności biznesowej. Jest to w dalszym ciągu działanie raczej spontaniczne i reaktywne, napędzane głównie emocjami. Ponieważ gospodarki regionu są stosunkowo młode, generowanie zysków pozostaje priorytetem dla przedsiębiorstw i inwestorów.

Istnieje jednak znaczący potencjał do zwiększenia ich zaangażowania społecznego. Przy odpowiedniej motywacji, obywatele Europy Środkowo-Wschodniej byłoby skłonni dwukrotnie zwiększyć przekazywane obecnie darowizny (łącznie z 2,7 do 5,5 miliarda euro). Wśród osób fizycznych rośnie grupa tzw. mid-size donors, którzy pochodzą z klasy średniej, są stosunkowo młodzi i mają środki na przekazywanie większych sum pieniędzy w sposób bardziej zorientowany na wpływ. Niestety, brakuje skierowanej do nich oferty i skutecznego dotarcia do tej grupy.

Firmy są motywowane głównie czynnikami zewnętrznymi (regulacje, strategia firmy-matki, pojawiająca się presja ze strony klientów i pracowników). Brakuje im wiedzy i umiejętności, jak działać strategicznie i konsekwentnie. Nie dostrzegają jeszcze korzyści biznesowych wynikających z takiego podejścia. Mniejsze przedsiębiorstwa obawiają się niepotrzebnego ryzyka fiskalnego i, w obliczu rosnących kosztów codziennej działalności, skupiają się przede wszystkim na tym, żeby przetrwać na rynku.

Inwestowanie z wpływem (z ang. impact investing) to stosunkowo nowy temat w regionie. Pierwsze inicjatywy dopiero zaczynają się pojawiać, ale kryteria podejmowania decyzji inwestycyjnych pozostają niezmiennie – jak najwyższy zysk. Większość inwestorów postrzega inwestowanie z wpływem jako odrębną część swojego portfela inwestycyjnego, często kojarząc je z tradycyjną filantropią. Niezależnie od kraju pojawiają się jednak głosy, że obszar ten będzie się rozwijał. Należy jednak poprawić ofertę rynkową dla inwestorów oraz dostęp do ekspertów.

Silne i niezależne organizacje pozarządowe

Zarówno COVID-19 jak i wojna w Ukrainie pokazały jak ważną rolę pełnią organizacje pozarządowe (NGO) w regionie. Ich stabilny rozwój, który przekłada się bezpośrednio na sytuację społeczną w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, powinien stać się priorytetem dla sektora prywatnego i publicznego.

W regionie zarejestrowanych jest ponad 800 000 organizacji pozarządowych, ale wiele z nich działa na bardzo małą skalę lub jest nieaktywnych. Wiele organizacji jest uzależnionych od finansowania publicznego, co jest ściśle powiązane z rozproszonym, reaktywnym i emocjonalnym zaangażowaniem społecznym osób indywidualnych, firm i inwestorów. Zdecydowana większość z nich działa w oparciu o zasadę „od projektu do projektu”, co utrudnia długoterminowe planowanie i skuteczne wywieranie długofalowego wpływu.

Poprawa kondycji organizacji jest ściśle powiązana z ich niezależnością finansową. Działalność komercyjna NGOs, a co za tym idzie samowystarczalność, jest obecnie stosunkowo niewielka, a w wielu krajach Europy Środkowo-Wschodniej wręcz ograniczona prawem. Przedsiębiorstwa społeczne zyskują coraz większe zainteresowanie w regionie, jednak przepisy prawa je regulujące oparte są o szereg obowiązków i ograniczeń, praktycznie niewystępujących w regularnej praktyce biznesowej, co prowadzi do niskiej konkurencyjności tego typu przedsiębiorstw.

Oprócz czynników zewnętrznych, w organizacjach pozarządowych występują również ograniczenia wewnętrzne, tj. brak kompetencji związanych z profesjonalnym zarządzaniem organizacją, komunikacją, fundraisingiem oraz raportowaniem. Pozyskanie i utrzymanie dobrych pracowników stanowi duże wyzwanie. Wśród liderów organizacji pozarządowych widoczne jest wypalenie zawodowe i coraz częstsze transfery z sektora społecznego do biznesu.

Wspierające państwo i system prawno-podatkowy

Państwo odgrywa kluczową rolę w tworzeniu sprzyjającego (lub co najmniej neutralnego) otoczenia prawno-podatkowego do przepływu zasobów pomiędzy właścicielami kapitału prywatnego, a organizacji pozarządowymi. Administracja publiczna wpływa nie tylko na stronę regulacyjną, ale także na ogólną atmosferę wokół zaangażowania społecznego.

W poszczególnych krajach regionu, stopień otwartości na współpracę ze strony administracji publicznej jest zróżnicowany. Niektóre kraje stworzyły specjalne strategie i powołały organy do dialogu z pozostałymi interesariuszami, podczas gdy w innych nadal brakuje przepisów i struktur, które wyznaczałyby kierunki działań i priorytety dla przedstawicieli innych sektorów. Tematy związane z szeroko pojętą odpowiedzialnością społeczną, zrównoważonym rozwojem i inwestycjami z wpływem (z ang. impact investing) nie są wysoko na liście priorytetów administracji publicznej i najczęściej zajmują się nimi różne ministerstwa i niewielkie jednostki.

Z raportu wynika również, że system prawno-podatkowy w większości krajów Europy Środkowo-Wschodniej nie zachęcają właścicieli prywatnego kapitału do dzielenia się swoimi zasobami. Ulgi podatkowe, które stanowią znaczącą motywację szczególnie dla dużych darczyńców, są niewielkie lub nie ma ich w ogóle. Biurokracja, brak przejrzystości i bariery prawne, jak np. ryzyko podatku VAT na usługi pro bono, w dalszym ciągu stanowią realną barierę dla przedsiębiorców, inwestorów i osób fizycznych do większego zaangażowania społecznego.

Podczas gdy ekosystem wpływu społecznego w regionie staje się coraz bardziej dojrzały, między innymi dzięki regulacjom unijnym wspierającym ten obszar, państwa członkowskie z regionu CEE wdrażają polityki unijne na różne sposoby, co skutkuje brakiem spójności pomiędzy krajami. W praktyce, nie można jeszcze mówić o swobodnym przepływie kapitału w zakresie filantropii i innych form zaangażowania społecznego w regionie.

Kluczowa rola środowiska akademickiego

W obliczu licznych wyzwań związanych z brakiem wiedzy, narzędzi i ekspertów, system edukacji odgrywa kluczową rolę w przygotowaniu ekosystemu na nadchodzące zmiany. Jego rola polega przede wszystkim na podnoszeniu świadomości wśród dzieci i młodzieży, a także szkoleniu specjalistów i ekspertów z obszarów ESG i zrównoważonego rozwoju, coraz bardziej poszukiwanych na rynku pracy.

SDG4: Dobra jakość edukacji jest według obywateli regionu trzecim najważniejszym celem zrównoważonego rozwoju, ale w dalszym ciągu szeroko rozumiana odpowiedzialność społeczna jest w dużej mierze nieobecna w programach nauczania, zarówno w szkołach, jak i na uniwersytetach.

Uwalnianie kapitału prywatnego dla dobra społecznego w Europie Środkowo-Wschodniej

Executive Summary

19 września 2023 r.

ISBN 978-83-67597-27-2

© Fundacja CEE Impact

Projekt graficzny: APE Studio

Tłumaczenie: Jakub Chudy

Badanie zostało przeprowadzone przez Social Impact Alliance for Central & Eastern Europe® – niezależny, apolityczny think tank – przy wsparciu finansowym ze strony Google.org. Nieocenione wsparcia pro bono udzieliła kancelaria prawna Dentons oraz partnerzy krajowi.

Zachęcamy Państwa do wykorzystania danych zawartych w niniejszym raporcie do własnych celów. Prosimy o każdorazowe podawanie źródła. Więcej informacji można znaleźć na stronie ceeimpact.org. Dziękujemy.